

PM

beträffande Rikskommissarie Terbovens resor.

1. Den vid resan 20.-21. oktober tåget medföljande SJ bevakningspersonal har icke överskridit sina befogenheter och begärt någon passgranskning vare sig under färden eller under uppehållet i Gällivare. Berörd personal, bevakningsmännen S.I. Eriksson Haparanda - Gällivare, Lauffs Gällivare - Hoting och Skoglund Hoting - Storlien, saknar kännedom om den från tysk sida påtalade förnyade passgranskningen i Gällivare. Undersökning pågår i syfte att utröna, vilka personer som över huvud beträtt tåget under uppehållet i Gällivare.

2. Den 12. november anmäldes att reservation av extra sovvagn för Rikskommissarie Terboven begärts den 12.-13/11 Hålsingborg - Oslo.
Företagen undersökning utvisar
att framställningen nått Trafikinspektören Hålsingborg från svenska beskickningen i Köpenhamn utan att vara förmedlad av resebyråföreståndaren i Köpenhamn,
att extra vagn fick dragas från Göteborg till Hålsingborg för att där insättas i tåget,
att i vagnen medföljde summa 2 personer samt
att ordinarie sovvagnen Hålsingborg - Halden samtidigt hade tomta kupéer till ett antal av 2/II och 4/III.

Stockholm den 16. november 1942.

v. Horn

Till Avdelningschefen vid Försvarstabsens Kommunikationsavdelning
Kungl. Utrikesdepartementet.

-edgat va stycke va en befäring hos riksdagsrådet i Stockholm och att de
därefter skulle få en befäring hos riksdagsrådet i Stockholm och att de
broadt gåse stycke va en befäring hos riksdagsrådet i Stockholm och att de

-Kungälv. Vid det första tillfället, då rikekommisarien Terboven med sitt
en extratåg reste genom Sverige, visade det sig, när tåget på återresan
anlände till Haparanda, att antalet medresande betydligt översteget det
antal, för vilket genomresetillstånd begärts och beviljats. Det in-
-en träffade påtalades gentemot tyska beskickningen i Stockholm.

2. Nästa gång rikekommisarien skulle begiva sig till Finland, gjor-
des framställning om genomresa för hans extratåg först dagen innan re-
-ressan skulle äga rum. I anledning härav framfördes till rikekommisaria-
tet, att man å svensk sida önskade, att framställning om genomresa
gjordes så god tid och så med så kort varsel som i detta fall.

3. I oktober 1942 gjordes ånyo framställning om att rikekommis-
sariens extratåg skulle få skickas till Haparanda och där avhämta rike-
kommisarien med följe. Framställningen beviljades trots den svåra tra-
fikbelastningen på de svenska järnvägarna. På återresan från Haparanda
utökades foljet med ett 40-tal tyska soldater, varjämte även några
finnska medborgare medreste. Sammanlagt uppgingo de medresande på åter-
vägen till 60 personer.

Som en särskild artighet hade från svensk sida som följeofficer
medfört chefen för Kungl. Norrbottens Infanteriregemente, överste
Björk, om vare närvaro den tyske fästningshavaren underträdades i Hapa-
randa för rikekommisariens information. Oaktat detta underlättade rike-
kommisariens under den två dygn långa resan genom Sverige att någon
gång mottaga överste Björk.

Från svensk sida hade alla möjliga lättnader berättats de tyska re-
sandes i avseende å pass- och tullkontroll etc. Icke desto mindre
framfördes efter rikekommisariens återkomst till Oslo av rikekommis-
ariatet till svenska konsulatet en anmärkning mot att extratåget en-
ligt uppgift uppehållits på Gällivare station, där svensk polis skulle
ha begärt förnyat förteende av passhandlingarna. En ingående under-
sökning har emellertid visat, att denna uppgift är fullständigt felak-
tig. Någon framställning om förteende av visum eller av passhandlingar
har icke gjorts under resan genom Sverige. Upphållet på Gällivare
har endast berott på att den tyske fästningshavaren underträdades i Hapa-
randa för rikekommisariens information.

station var utsatt i tidtabellen och föranleddes av ombyte av tågbe-
tjänning och bevakningspersonal. Någon passkontroll förekom givetvis
icke i Gällivare. Den svenske konduktör, som i Gällivare steg ombord
på tåget, begärde sin plikt likmätigt av den norske sovvagnskonduk-
tören uppgift om antalet medresande i extratåget och fick av denne
läsa förteckningen över de medresande. Kontrollen hade karaktären
av en självklar löpande åtgärd av järnvägsteknisk natur. Det är o-
förståeligt, huru åtgärden av de medresande kunnat uppfattas som nå-
gon slags passkontroll.

4. Rikskommissariens återresa från Haparanda till Storlien vid
detta tillfälle synes bland berörda svenska myndigheter hava efter-
lämnat ett något blandat intryck. I detta avseende hänvisas till
järnvägsstyrelsens i utdrag nedan återgivna yttrande angående resan:

"Styrelsen saknar därför anledning att fördömlja den omständigheten,
att de extratåg, som för rikskommissariatets räkning framförts
Storlien-Haparanda den 15 - 16 och åter den 20 - 21 oktober åda-
git sig en mindre smickrande uppmärksamhet på grund av den uppelupp-
na sinnesstämning, som vissa utländska resenärer givit utlopp för.
Åtskilliga uppträdde berusade. Den 16 oktober utförde några herrar
inför "öppen ridå" på Gällivare station en lek, innebärande att de-
tagarna överbjödde varandra i förmågan att föraktna varandras an-
sikten genom påtryckning av olika stämplat o.s.v. Såsom en följd av
sällskapslivet på återresan iaktogs den 21 oktober en pyjamas-
klädd herre på en vagnsplattform under uppehållet i Östersund."

5. Den 12 november anmäldes, att rikskommissarien önskade samma
kväll disponera en extra sovvagn Helsingborg-Oslo. För att tillmötesgå
framställningen fick en vagn dragas från Göteborg ned till Helsingborg
för att där insättas i tåget. När rikskommissarien anlände till Häl-
singborg, visade det sig, att han beledsagades endast av en person,
ehuru vid anmälningen till svenska beskickningen i Köpenhamn uppgi-
vits, att hans följe uppgick till 9 personer. Den insatta extra sov-
vagnen härbärgerade följaktligen endast två personer. Samtidigt hade
den ordinarie sovvagnen Helsingborg-Halden ett flertal tomma kupéer.

6. Den 14 januari begärde rikskommissarien på samma sätt insättan-
de av en extra sovvagn för resa samma dag från Helsingborg till Oslo.
Då svenska personvagnar i trafik på Norge på denna linje icke framföras
längre än till Halden, underrättades vederbörande, att extravagn vis-
serligen kunde ställas till förfogande redan samma dag men endast till

Halden. Efter ankomstensent på kvällen till Hålsingborg insisterade emellertid rikskommissarien på att vagnerna skulle fortsätta till Oslo. När järnvägsstyrelsen icke kunde tillmötesgå denna framställning, meddelades, att rikskommissarien blivit sjuk, vilket nödvändiggjorde resa utan ombyte till Oslo. Framställningen beviljades därefter.

Stockholm den 20 januari 1943.

Hf.

Stockholm den 13 februari 1943.

Förtroligt.

1 bil.

HEMLIG

Denna anteckning verkställd
I utrikesdepartementet jämlikt
kungörelsen den 21 jan 1937
nr 751.

Stockholm den 15 februari 1943.

Överlämnas jämte bilaga till
Major von Horn, Kungl. Järnvägs-
styrelsen, för förtrolig kännedom.

1/1
Chef för Politiska Avdelningen.

Broder,

Anledningen till att vi icke besvarat den med 1214 GK 2.11.42 och med Ditt handbrev samma dag vidarebefordrade, av rikskommissariatet framförda anmärkningen mot behandlingen av herr Terboven och hans följe under en resa genom Sverige i november 1942 är snarast, att det syns oss så befängt, att rikskommissariaten - efter allt det tillmötesgående, som visats honom i samband med hans täta och alltid lika hastigt påkomna resor genom Sverige - skulle giva uttryck åt missbelåtenhet med behandlingen här, att vi icke trott att saken från tysk sida skulle fullföljas. När nu ändå så skett, får jag bedja Dig att vilja med ledning av de uppgifter, som lämnas under punkt 3 i närlutna promemoria tillbakavisa anmärkningen. Den är i själva verket lika obefogad, som om en resande i ett tåg skulle känna sig trakasserad, därest två konduktörer i korridoren utbytte rutinmässiga upplysningar om antalet medresande.

I promemorian lämnas en del upplysningar om olika omständigheter i samband med andra rikskommissariats genomresor. Dessa ha alltid föranlett trassel och svårigheter, - vilket jag ber Dig framföra till vederbörande i rikskommissariatet - och man kommer här nog att draga sig för att till en annan gång bevilja lättnader för Terboven och hans följe i form av tillstånd till extratåg etc.

Söderblom.

Herr Generalkonsuln m.m. C. Westring,

**KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET****Ayskrift.**P. M.

T.f. generalkonsul Öhrvall har per telefon denna dag meddelat, att dr Schiedemayer, Reichskommissariat, hemställt att ett svenskt extratåg måtte ställas till förfogande för rikskommissariens resa från Trondheim till Torneå den 1 instundande mars och åter från Torneå till Trondheim den 12 mars.

Efter föredragning för herr Söderblom har jag denna dag per telefon meddelat Öhrvall, att det begärda extratåget tyvärr icke kunde ställas till förfogande, då trafiken på de svenska järnvägarna, särskilt av militär art, för närvarande vore ytterst stor. Däremot vore man å svensk sida beredd att ställa en extra svensk sovvagn till förfogande dels för resan Haparanda - Oslo över Krylbo - Hallsberg - Charlottenberg, detta hade, enligt vad jag samtidigt meddelade Öhrvall, delgivits härvarande tyske transportofficer såsom svar på en liknande från denne framförd förfrågan, dels såvitt jag kunde förstå även för det fall att rikskommissarien ville begagna tåglägenhet genom Sverige i riktning mot Haparanda.

Stockholm den 18 februari 1943.

Lft.